Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o omogočanju nadaljevanja programov teritorialnega sodelovanja PEACE IV (Irska-Združeno kraljestvo) in Združeno kraljestvo-Irska (Irska-Severna Irska-Škotska) v okviru izstopa Združenega kraljestva iz Evropske unije

(COM(2018) 892 final – 2018/0432 (COD))

(2019/C 190/05)

Glavna poročevalka: **Jane MORRICE**

Zaprosilo	Evropski parlament, 14. 1. 2019
	Svet Evropske unije, 15. 1. 2019
Pravna podlaga	člen 178 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Pristojnost	strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	20. 2. 2019
Plenarno zasedanje št.	541
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	102/1/0

1. Sklepi in priporočila

1.1 Nadaljnja podpora EU Severni Irski, zlasti programom PEACE in Interreg, tudi po izstopu Združenega kraljestva iz EU, je bistvenega pomena in absolutno nujna glede na problematične razprave o meji med Združenim kraljestvom in Irsko v okviru pogajanj o izstopu Združenega kraljestva iz EU.

1.2 EESO v celoti podpira predlog za nadaljevanje programa EU PEACE na Severnem Irskem in obmejnih irskih grofijah po izstopu Združenega kraljestva iz EU. Ceni, da EU namenja prednostni pomen podpori mirovnega procesa, in priznava pomemben prispevek programa PEACE k ohranjanju miru v regiji. To so potrdile tudi ugotovitve Evropskega parlamenta septembra 2018 ([1]), ki program PEACE označujejo kot zgled za preostali svet.

1.3 Ker politična, gospodarska in družbena negotovost zaradi brexita povzroča destabilizacijo, je za akterje civilne družbe ključnega pomena, da si EU še naprej po svojih najboljših močeh prizadeva za to, da na Severnem Irskem ne bo prišlo do konfliktov in se bo nadaljevala pot sprave k utrjevanju miru in reševanju sporov s pristopom od spodaj navzgor, ki je značilen za EU.

1.4 Program EU za mir in spravo (PEACE) je najbolj dragocen in uspešen instrument utrjevanja miru, ki ga je EU kdaj koli izvajala v nekem konfliktu. Vzpostavljen je bil v odziv na premirje, doseženo leta 1995 na Severnem Irskem, in je v 24 letih izvajanja namenil več kot 2 milijarde EUR za medskupnostne, čezmejne in druge projekte sprave.

1.5 Program, ki po mnenju vseh podpisnic Velikonočnega sporazuma iz Belfasta pomembno prispeva k mirovnemu procesu, je edinstven, ker presega ostale ukrepe EU na njenem ozemlju. Pod okriljem EU združuje britanske in irske deležnike z enim samim namenom, in sicer zaščititi mirovni proces in spodbuditi utrjevanje miru znotraj in zunaj regije.

([1]) Predsednik Evropskega sveta Donald Tusk: „*Ne bomo postavljali miru na kocko ali določali roka trajanja sprave ... dajte nam verodostojno jamstvo za mir na Severnem Irskem in Združeno kraljestvo bo zapustilo EU kot dober prijatelj.*“

1.6 Proces brexita in morebiten izstop Združenega kraljestva iz EU sta ustvarila nujne razmere, na katere se mora odzvati EU, da bo zaščitila mirovni proces. Pri tem je treba zadostiti novim potrebam regije v razmerah po brexitu. S krepitvijo podpore za nadaljevanje programov PEACE in Interreg je EU naredila pomembne korake v pravo smer. Gre za zavezo, ki iz očitnih razlogov tvori pomemben del podpore EU za to regijo, vendar je mogoče in treba storiti še več.

1.7 Bolj neposredne potrebe se bodo pokazale tako med samimi pogajanji o izstopu kot kasneje, če bo prišlo do naraščanja napetosti in povečevanja razdvojenosti med Britanci in Irci tako na ulicah kot na meji. Znak „dobre volje“ EU bi lahko bilo povečanje sredstev za program PEACE v naslednjem programskem obdobju in nastanitev Evropskega centra za mir in spravo v Belfastu, kakor je bilo predlagano v preteklih poročilih EESO, EP in Komisije ([2]). To bi bil konkreten izraz dolgoročne zavezanosti EU mirovnemu procesu.

2. **Ozadje**

2.1 Namen prvega programa PEACE je bil zaradi težavnih in občutljivih razmer na Severnem Irskem oblikovati vsestranski instrument, s katerim bi odpravili prepreke med sovražnimi in razdeljenimi skupnostmi. Vzpostavljen je bil v dogovoru z deležniki iz politike, uprave in prostovoljskih organizacij in temelji na pristopu od spodaj navzgor, pri čemer so v njem aktivno udeleženi najbolj ranljivi člani družbe, med drugim otroci, ženske, žrtve ter glavni akterji konflikta.

2.2 V okviru programa PEACE 1 so bile z vrsto ukrepov ustanovljene lokalne organizacije, ki so delovale skupaj z „drugimi“, pri čemer je bil nadzor in razporejanje velike večine sredstev EU zaupan lokalnim skupinam in organom. Program PEACE je spodbudil projekte za utrjevanje miru, reševanje konfliktov, skupno razumevanje ter obravnavanje travm in vprašanj zapuščine. Prinesel je številne uspehe, zlasti pa je bil dragocen njegov prispevek k pripravi mirovnega sporazuma leta 1998. PEACE sedaj upravlja Organ za posebne programe EU (Special EU Programmes Body – SEUPB), čezmejna organizacija Združenega kraljestva in Irske, ustanovljena s sporazumom, prek katerega poteka financiranje EU za ohranjanje miru in čezmejne programe.

2.3 Nadaljevanje programa PEACE je odločilnega pomena, da se zagotovi, da ne bi znova prišlo do konflikta zaradi razdvojenosti, ki bi se lahko povečala po brexitu, kot je bilo razvidno iz napetosti v času pogajanj. Nadaljevanje programa zato vse od leta 1998 še nikoli ni bilo tako pomembno kot je sedaj. Pozdraviti je treba zavezo v pogajanjih o izstopu Združenega kraljestva iz EU, da se ohrani Velikonočni sporazum iz Belfasta in zagotovi, da ne bo „trde meje“. Program PEACE lahko odločilno podpre prehod. Vprašanje irske meje bo največji izziv v povezavi z brexitom tudi po sedanjih pogajanjih, zato so program PEACE in čezmejni programi Interreg ter stalni dialog med Združenim kraljestvom in Irsko nujni in odločilnega pomena.

3. **Splošna priporočila**

3.1 Pri prenovi pobude po letu 2020, ki se bo imenovala PEACE Plus, bi bilo treba razmisliti o izboljšavah. Te bi lahko razdelili na pet glavnih področij.

3.1.1 Večji poudarek je treba nameniti spodbujanju skupne družbe z resničnimi medskupnostnimi prizadevanji. Med prednostnimi področji bi morala biti večja podpora za integrirano izobraževanje in spodbujanje čezmejnih izmenjav na področju medijev, kulture in športa. Prednost bi morali namenjati tudi izboljšavam fizičnega in družbenega okolja, ki jih vodi skupnost, saj o tem pričajo mnogi „zidovi miru“, ki ločujejo ločeni družbi.

3.1.2 Podporo projektom, usmerjenim v skupno identiteto, bi morali uporabiti samo za krepitev zaupanja v ločenih skupnostih, če to služi kot pomoč za interakcijo z „drugimi“. Problem financiranja programa PEACE je po besedah dobro obveščenega poznavalca v tem, da ponuja „preveč korenčka in premalo palice“.

3.1.3 Dejavnosti komuniciranja, povezane s programom PEACE, ne izpolnjujejo osnovnih zahtev, da bi se poskrbelo za to, da bi se državljani v celoti zavedali vloge EU. Organ za posebne programe EU (SEUPB) sicer izvaja prizadevanja, vendar pa morajo Evropska komisija, vladne službe, vplivni deležniki in drugi storiti več, da se potrdi, pojasni in prizna vloga EU, in sicer z uporabo znaka belega goloba, ki simbolizira projekte, ki jih prek programa PEACE financira EU.

([2]) Glej mnenje EESO SC/029 o severnoirskem mirovnem procesu, sprejeto 22. oktobra 2008 (UL C 100, 30.4.2009, str. 100).

3.1.4 Potrebni so jasni postopki spremljanja in ocenjevanja, da se zagotovi merjenje rezultatov glede na njihov prispevek h korenitim spremembam in se jih ne obravnava zgolj kot sposobnost strokovnjakov, da uresničijo zadane cilje. Nekatere majhne skupine v skupnosti, ki najbolj potrebujejo podporo, menijo, da se prizadevanja za pridobitev sredstev EU „ne izplačajo“, saj močno obremenjujejo njihove dragocene kadrovske vire in si ne morejo privoščiti, da bi jih zapravljale.

3.1.5 Evropski parlament je v resoluciji iz leta 2018 ([3]) navedel, da bi morali program PEACE obravnavati kot model EU in ga promovirati, da se doseže trajni mir v drugih delih Evrope in po svetu. Podobno EESO v mnenju predlaga globalno pobudo za izgradnjo miru po vzoru programa PEACE in oblikovanje poti miru od Severne Irske do Nikozije. Ta pot belega goloba bo vodila po stopinjah irskega romarja Kolumbana po poti zahodne fronte in prek Balkana ter povezala dva razdeljena otoka na nasprotnih koncih Evrope ([4]).

3.2 Glavne smernice za izboljšanje nekaterih vidikov programa PEACE sicer prihajajo iz Bruslja, vendar pa novi program PEACE Plus za obdobje po letu 2020 prinaša priložnost za ponovno vključitev civilne družbe pri krepitvi ciljev in vrednot EU na Severnem Irskem. To ne bi smelo povečati birokracije, temveč bi moralo okrepiti zaupanje in razumevanje vloge EU pri podpori miru in sprave.

3.3 Izvesti bi morali posvetovanje, po vzoru posvetovanja nekdanjega predsednika Evropske komisije Jacquesa Delorsa o programu PEACE 1 leta 1994, da bi tako povečali občutek odgovornosti skupnosti za utrjevanje miru in omogočili medsebojno učenje. Po vzoru projektne skupine, ki jo je pred zaključkom svojega mandata ustanovil nekdanji predsednik Delors, bi lahko podobno projektno skupino ustanovil predsednik Juncker, v kateri bi bili trije poslanci s Severne Irske in generalni sekretar Evropske komisije in bi delovala poleg sedanje projektne skupine Komisije, sodelovala pa bi z Organom za posebne programe EU (SEUPB) in vodji uradov Evropske komisije v Belfastu, Dublinu in Londonu.

4. **Konkretna ključna priporočila za obdobje financiranje programa PEACE po letu 2020**

— Večji pomen je treba nameniti projektom, usmerjenim v vključevanje tako znotraj posamezne identitete kot med skupnostmi. Prednost je treba dati programom sodelovanja.

— Obdobje trajanja programa PEACE bi bilo treba podaljšati. Preoblikovanje konfliktov zahteva čas in bolj dolgoročne zaveze, kot jih vsebujejo sedanji cikli financiranja.

— Predlagali bi lahko, da so v prihodnosti vsi projekti, ki se bodo financirali s sredstvi programa PEACE, označeni z znakom belega goloba, z zastavo EU in sporočilom „financirano s programom EU PEACE“.

— V organih spremljanja programa PEACE bi morali še naprej sodelovati predstavniki civilne družbe, vendar ne samo najbolj prikladni ali najdalj uveljavljeni akterji. Potrebna so večja prizadevanja, da bi akterjem znotraj skupnosti pomagali pri razvoju.

— Treba je razmisliti o oblikovanju lokalnih odborov v okviru progama PEACE, da bi ti sodelovali s sveti, skupščino in drugimi nosilci odločanja.

— Spodbujati bi morali koncept poti belega goloba (*WhiteDoveWay*), povezovati mirovnike po vsej Evropi v mreže in uporabljati resnične življenjske zgodbe, da bi povečali ozaveščenost o konfliktu in s potjo miru državljane spodbudili k dejavnemu sodelovanju.

([3]) Resolucija Evropskega parlamenta z dne 11. septembra 2018: Vpliv kohezijske politike EU na Severnem Irskem.

([4]) Glej mnenje EESO *Pot belega goloba – predlog globalne strategije za utrjevanje miru pod vodstvom EU* (še ni objavljeno v UL).

— Potrditi bi morali prvotno zavezo glede evropskega mirovnega centra na Severnem Irskem s povezavami s centrom v Nikoziji, ki bi bila tako središči, ki bi prenašala resnične, praktične izkušnje z utrjevanjem miru v Evropi in po svetu. S tem bi zagotovili, da bi znanje, pridobljeno z izjemnimi prizadevanji v okviru severnoirskega mirovnega procesa in drugod, lahko uporabile družbe, ki se soočajo s konflikti ali so se s konflikti soočale v preteklosti.

V Bruslju, 20. februarja 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER